

מראי מקומות- בבא מציעא ל"ג

וריה"ב למד דין טעינה בשכר מהא דמשאו ולא מפורק, דהיינו דבמפורק אי' דין דצריך לעשותו רק בשכר.

(ה) **ת"ל כי תפגע- כ' התוס' הרא"ש דאע"ג דכי תראה כתיב בפריקה וכי תפגע כתי' באבידה, ילפי' מהדדי. אולם ע' בהגהות הגר"א שהגיה דגרסי' "לא תראה", דג"כ כתי' באבידה, וא"כ נמצא דהסתירה הוא באבידה מיני' ובי'.**

(ו) **שיערו חכמים וכו'- כ' המנחת חינוך (פ', סוף אות א) דנראה דשיעור זה הוא רק לענין טעינה ופריקה, אבל לענין צער בעלי חיים, אין שיעור, וכ' שיש נפק"מ בזה. עוד כ' שם בשם החינוך דיותר משיעור זה אי' לפנים משורת הדין לטעון או לפרוק, והעיר המנ"ח דלא כ' הרמב"ם והפוסקים דין לפנים משורת הדין בדין זה, וצידד דאולי ט"ס הוא.**

(ז) **ומדרה עמו עד פרסה- כ' המנחת חינוך (פ', ט"ו) דנראה דזהו דין דרבנן, ולכן יכול ליטול שכר אפי' אם הוא אדם בטל. ועפ"ז כ' דמש"כ תוס' דנוטל שכר אפריקה קאי, משום דבטעינה בלא"ה נוטל שכר, יש ליישב דאף בטעינה מיירי, וע"פ שי' הר"ן דס"ל דבטעינה יכול ליטול שכר רק אם מבטל ממלאכה, אבל אדם בטל אינו יכול ליטול שכר, וא"כ כאן י"ל דבמדרה אף אדם בטל יכול ליטול שכר.**

(ח) **של רבו קודמת- ע' בדרכי משה (יו"ד רמ"ב, ט"ו), שהביא מספר חסידים דזהו רק אם רבו למדו בחנם, אבל אם למדו בשכר, אביו קודם לכל דבר, וכ"כ המאירי.**

(ט) **שאביו הביאו לעוה"ז, ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העוה"ב- הק' המעיני החכמה, הא מצינו דלא אזלי' בסברא זו, שהרי התורה העניש למכה ומקלל אביו במיתה, ולא מצינו כן במכה ומקלל רבו. וכ' דאה"נ, רבו חמיר טפי, ואין עונשין מן הדין. אלא דהק' לשי'**

(א) **רובץ ולא רבצן- ע' בירושלמי (ב', י') שהק' דזה סותר למה דדרשי' לעיל דצריך לפרוק אפי' ק' פעמים. ותי' דמה דאמרי' דרבצן לא, היינו היכא דהבהמה רובץ מרצונו, אבל היכא דנאנס תחת משאו, אז צריך לפרוק כמה פעמים.**

(ב) **ואי אמרת צער בעלי חיים דאורייתא, מה לי רובץ ומה לי רבצן ומה לי עומד- הק' הריטב"א, למה לא הק' הגמ' גם מתחת משאו, משאוי שיכול לעמוד בו. ואין לומר דה"ק, משאוי שיכול לעמוד בו בחנם, משאוי שאינו יכול לעמוד בו בשכר, דא"כ לימא חילוק זה גם בין רובץ לרבצן, רובץ בחנם, ורבצן בשכר. והביא שהר"י תי' דעיקר הדרשה כאן הוא רובץ ולא רבצן, וכיון דזהו עיקר הדרשה, לכן אמרי' דמיעוט גמור הוא, וברבצן פטור לגמרי. ומיתורא דקראי נפקא לן דטעינה בשכר, ואסמכי' תנא הכא אקרא לאשמעינן אגב אורחי' דס"ל כרבנן בזה. וגם בהא דדרשי' משאוי שאינו יכול לעמוד בו פטור, היינו דפטור בחנם, וחייב בשכר (וכמש"כ הריטב"א ותוס' לעיל [לב:]).**

(ג) **מאן שמעת לי' דאית לי' האי סברא, רבנן- הק' הרשב"א, איך שייך לומר דהברייתא רבנן הוא, הא קתני תחת משאוי, משא שיכול לעמוד בו, ורבנן לית להו הכי. ותי' דקס"ד דהאי מקשה דא"א לאוקמי כולה ברייתא כחד תנא, אלא רישא רבנן וסיפא ר' יוסי, וע"ז תי' דכולה ר' יוסי, ובטעינה ס"ל כרבנן.**

(ד) **ובטעינה סבר לה כרבנן- הק' הריטב"א, איך אפשר לומר כן, הרי מה דרבנן ס"ל דטעינה בשכר, היינו משום דלמדים דין פריקה מק"ו מטעינה כדאי' לעיל, וזהו משום דצער בעלי חיים דאורייתא, אבל ריה"ג ס"ל דאין צעב"ח דאורייתא, וא"כ לית לי' הק"ו. ותי' בשם ר"י דאית לי' הק"ו מהא דפריקה אית לה חסרון כיס, וא"כ נמצא דרק בטעינה שאין חסרון כיס אית לי' בשכר, אבל בטעינה שיש בה חסרון כיס צריך לעשות בחנם. עוד כ' הריטב"א דהק"ו מהחסרון כיס אתותב,**

לפי כבודו, א"כ הי' מקום לומר שהוא מוזהר על אבידת רבו, ורבו אינו מוזהר על אבידתו, ולכן צריכין לומר דאינו כן, אלא דאבדתו קודמת.

(יד) **את צריכת לי עד ארבעין שנין** - פי' ר' חננאל, אתה צריך לקבל ממני עד מלאת לך לפני מ' שנה, דבמלאת מ' שנה אדם עומד על דעת רבו. אולם ע' במהרש"א שפי' ד"עד מ' שנה קפדי", דהיינו דכיון דכל המהרהר אחר רבו כמו שמהרהר אחר השכינה, ומצינו שכלל ישראל נזופין מ' שנה במדבר על שהרהר אחר השכינה. ולכן ישבו מ' תעניתים, יום לשנה.

(טו) **העוסקין במקרא מדה ואינה מדה, משנה מדה ונוטלין עליה שכר** - פי' המהרש"א, דמקרא הוא מדה ואינה מדה, לפי שאינו עוסק בה אלא זמן מועט, דהיינו עד שהוא י' שנים, דאז עוסק במשנה. ולזה אמר דבמשנה נוטל שכר, משום דמקרא אינו נוטל שכר כ"כ, שהרי לומד מקרא כשאינו מצווה ועושה. והתורת חיים ביאר דעיקר קבלת שכר של למוד התורה על הסברות דמסבר קא סבר, ומדמה מילתא למילתא, שהוא עמל בתורה ומטריח בה, וזהו שייך כשעוסק במשנה וכ"ש בש"ס, לאפוקי העוסקין במקרא, לכך אין נוטלין שכר כ"כ.

(טז) **הדר דרש להו הוי רץ למשנה** - פרש"י, לפי שירא פן ישתכחו המשניות ויחליפו שמות החכמים, וכו'. ע' בישרש יעקב (לר' חיים אבולעפיא) שכ' דמשמע מדברי רש"י דבזמן רבי לא היו המשניות נכתבים עדיין, ודלא כמש"כ הרמב"ם בהקדמתו למשנה תורה.

(זז) **אלו ע"ה שזדונות נעשות להם כשגגות** - תמוה, הרי עושים במזיד, ואיך נעשים כשגגות. וכ' המהרש"א דהיינו דבר שראוי להיות זדון, דהיינו דברים שרוב אנשים יודעים ונזהרים בהם, כיון דהע"ה אינם לומדים, אינם נזהרים בהם, והם קרובים להיות עובר עליהם כמו שגגות לשאר בני אדם (וכע"ז כ' גם לענין מה דאמרי' לענין ת"ח דשגגות נעשות להם כזדונות, ע"ש).

הרמב"ם דס"ל דבמצות עשה עונשין מן הדין, וע"ש מה שציידד ליישב, והניח בקו'.

(י) **ואם אביו חכם, של אביו קודמת** - פי' המאירי, שא"א לאביו חכם שלא למדו, וא"כ נמצא שהוא אביו ורבו. וע' בפני יהושע שהביא שיש שגורסים כאן (ע' בהגהות הגר"א) דאם אביו שקול לרבו, של אביו קודמת. וק', מאי קמ"ל. ותי' די"ל דמיירי שאף שאביו שקול בחכמה עם רבו, אבל מ"מ לא למד מאביו כ"כ כמו שלמד מרבו, וקמ"ל דמ"מ אביו קודם.

(יא) **הי' אביו או רבו נושאים משאוי וכו'** - העיר הכסף משנה (ת"ת ה', א'), דכאן לא חילק המשנה בין אם אביו חכם או לא, ומ"ש מדין השבת אבידה ופדיון שבויים. ותי' דמשמע דבזה לעולם רבו קודם, כיון דלית בה לא צער הגוף (כמו פדיון) ולא הפסד ממון (כמו השבת אבידה), אלא להניח לו מעצבו, לכן י"ל דזהו רק כבוד בעלמא, ובזה לעולם רבו קודם.

(יב) **ואם אביו חכם, פודה את אביו ואח"כ פודה את רבו** - כ' הרא"ש (ל') דכאן אפי' אם אינו שקול כמו רבו, מ"מ אביו קודם (דלא כהשי' דס"ל דלענין אבידה אביו קודם רק אם שקול, ע' לעיל). ובטעם החילוק, כ' הפרישה (יו"ד רמ"ב, ל"ו) דלענין פדיון, שהוא סכנת הגוף, אז אפי' אם אין אביו שקול כמו רבו, מ"מ צריך להקדים אביו, וכן בפריקה, שהוא צער הגוף [צ"ע, דלכאן מיירי בפירוק משא של בהמת אביו, וע' לעיל בשם כס"מ]. אבל באבידה, שהוא רק הפסד ממון בעלמא, בזה אמרי' דלעולם רבו קודם, וא"כ שקולין, וחילוק זה ג"כ אי' בכסף משנה (ת"ת ה', א') [וצ"ע למה הי' חילוק זה מחלק].

(יג) **מנא הני מילי** - פרש"י, דשלו קודם. פי' המעיני החכמה, דנקט דוקא לשון זה, דקתני אצל רבו, דבלא"ה אין חידוש דשלו קודם, דהא ודאי קודם, שהרי אם היו בפניו אבדתו ואבדת אחר, והאחר ג"כ הי' שם, ודאי כמו שהוא מוזהר על אבידת חבירו, כן חבירו מוזהר על אבידתו, ולמה נאמר דכיון דחבירו אינו בפנינו, דהמוצא צריך להפסיד אבידתו. ורק באבידת רבו, שיש לרבו פטור דזקן ואינו

שם להוכיח דאי"ז שיטת הש"ס דילן. וע'
בשיעורי ר' שמואל (רנ) באריכות בביאור
מחלוקת בין הבבלי והירושלמי בזה.

(כ) **נשבע ולא רצה לשלם וכו'**- הק' הנמוקי יוסף
(יח: בדפיו), הך סיפא ל"ל, פשיטא דאם לא
רצה לשלם דלא מקנה לי הכפל. ותי' דדייק
רבא בב"ק דהיכא דנשבע ואח"כ שילם,
ושוב הוכר הגנב, דאז הכפל נקנית לו, כיון
דסכ"ס שילם. וע' בפני יהושע דהעיר דעדיין
ק' לאביי, והוא כ' ליישב בכמה אופנים. א',
דשייך כפל להבעלים, ואין הגנב יכול לומר
לאו בעל דברים דידי את. ב', סד"א דאי"ז
נקרא וגונב מבית האיש, קמ"ל. ג', דלא מהני
הודאת הגנב להשומר לפוטרו מכפל, כיון
דכפל להבעלים. וע"ע מש"כ בזה.

(כא) **צריכי, דאי תנא בהמה, הו"א וכו'**- הק'
רעק"א, לפי מש"כ הרמב"ן (והריטב"א)
שהבאנו לעיל, דמתני' נשמע גם הדין
דהיכא דבאו עדים שפשע דלא מקני לי'
הכפל, א"כ הי' שייך לומר דאי תנא כלים,
הו"א דבהמה דנפיש טירחייהו, ואפי' באו
עדים שפשע, מ"מ קנה הכפל, ולכן שפיר
צריך לאשמעי' דגם בבהמה לא אמרי' דקנה
בכה"ג. ותי' דאם לא הוה תני אלא כלים, לא
היינו יכולים לומר מעצמנו דכיון דנפיש
טירחא דבהמה דממילא הדין הוא דגם היכא
שפשע מקני לי' הכפל, דאין לנו לחדש זה
מעצמנו, וא"כ שפיר הק' הגמ' למה צריך
שניהם.

(כב) **כגון פירות דקל דעבידי דאתו- הק' תוס',**
האיך יקנה הכפל אף אם עבידי דאתו, הרי
מעות אינן קונות. ותי' דסבר דבמשיכת הפרה
קנה הפרה לכפילא. והק' בשיעורי ר' שמואל
(רנד), אם מה שהקנה לו עכשיו אינו הכפל,
אלא הפרה לכפילא, א"כ איזה חסרון יש
שהוא לא עבידי דאתו, הרי אין הכוונה
שקונה הכפל כלל, אלא הפרה כלפי הכפל,
וזה ודאי בעולם הוא. ותי' דאם לא עבידי
דאתו, א"כ י"ל דאי"ז נחשב כא' מתשמישי
הפרה שיהי' שייך למכור הפרה לענין
תשמיש זה, כיון שאינה עומדת לכך.
אבל עכ"ז הק', דא"כ הטעם דאינו למכור
הפרה לכפילא אינו מחמת דשלב"ל, אלא

וע"ע באור החמה מש"כ לפרש באופן
מחודש.

(יח) **אלו ת"ח- פרש"י,** ששימשו חכמים הרבה
וכו'. והעיר האור החמה, מהכ"ת לפרש כן,
ולא כפשוטו שהם ת"ח שיודעים הרבה תורה.
וכ' דאולי רש"י דייק כן מהא דשינה הגמ'
לשונו, ולא נקט בעלי גמרא, אלא תלמידי
חכמים, ולכך פירש שהם תלמידים של
חכמים, ששימשו ת"ח.

המפקיד

(ט) **שילם ולא רצה לישבע, שהרי אמרו ש"ח**
נשבע ויוצא, וכו'- הק' הרמב"ן, למה נקט
המשנה מפני שהוא נשבע ויוצא, דמשמע
דמה שנקנה לו הכפל הוא משום שהי' יכול
לישבע וליפטר עצמו באמת. אבל באמת אינו
כן, אלא אפי' אם הי' חייב בגו"א, הואיל ולא
נשבע לשקר מקני לי' כפילא, וגם בשואל
הקנה לו הכפל, כיון שהי' יכול לישבע בשקר
דמתה מחמת מלאכה. וצידד לומר דכוונת
המשנה לומר דאפי' אם נגנב בפשיעה, כיון
שלא נשבע לשקר, הרי הוא מקני לי' הכפל.
ולא בא למעט אלא היכא שיש עדים שפשע,
דאז אפי' אם לא הטריחו לבי דינא, אלא
שילם מיד, מ"מ אינו מקני לי' הכפל, כיון
שלא הי' יכול לפטור עצמו בשבועה. וע'
ברשב"א שהביא דברי הרמב"ן וכ' דאינו
מחזור, אלא כל המפקיד מקנה לי' לפקדון
למי שהופקד אצלו אם משלם בשבילו, ואפי'
אם היו עדים בדבר. וכ' הרשב"א דכוונת
המשנה למעט היכא שהי' עדים שפטור
לגמרי, דהיינו העדים אומרים שנאנסה, דבזה
אם שילם אין הכפל נקנית לו, שהרי זהו כמי
שמוכר קנסיו עכשיו, ואי"ז כלום, דאי"ז ענין
למה שהקנה המפקיד מעיקרא. וע"ש
שמייסד דבריו על דברי הירושלמי כאן.
וע' **בריטב"א** שכ' להיפוך מהרשב"א, אלא
דהיכא שיש עדי פטור, שפיר מקנה לו
המפקיד הכפל, אבל היכא שיש עדי חיוב לא
מקנה לו הכפל (וכשי' הרמב"ן הנ"ל). וכ'
הריטב"א דאכן מדברי הירושלמי נראה
להיפוך, דבעדי חיוב הרי הוא נכלל בדין
שילם ולא רצה לישבע, ובעדי פטור אמרי'
דהמוכר קנסיו לא עשה ולא כלום, אלא כ'

חורף תשפ"ד

משום דאי"ז נחשב חלק של הפרה לימכר,
ע"ש באריכות מש"כ ליישב.

To receive via email, or for הערות, please email mareimekomos@gmail.com